

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**на дисертаційну роботу *Канюки Володимира Сергійовича*
«Ділова репутація бізнесу як складова європейської інтеграції України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка**

Актуальність теми дослідження

В умовах докорінної трансформації національної економіки України, зумовленої викликами повномасштабної війни та реалізацією євроінтеграційного курсу держави, особливої наукової та практичної значущості набувають питання забезпечення стійкості, конкурентоспроможності та відновлення суб'єктів господарювання. За умов втрати частини виробничого потенціалу, руйнування інфраструктури та посилення невизначеності бізнес-середовища дедалі більшого значення набувають нематеріальні активи, серед яких особливе місце посідає ділова репутація. Саме вона перетворюється на важливий стратегічний ресурс, що визначає здатність підприємств зберігати ринкові позиції, залучати інвестиції, формувати довіру стейкхолдерів та інтегруватися до європейського економічного простору. Актуальність теми значною мірою посилюється євроінтеграційним курсом України. Отримання статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу та початок переговорного процесу щодо членства формують принципово нові вимоги до функціонування національного бізнесу. Українські підприємства мають адаптувати свою діяльність до системи європейських регламентів і стандартів у сферах корпоративного управління, фінансової доброчесності, захисту прав споживачів, нефінансової звітності, цифрової безпеки та сталого розвитку. У сучасній європейській моделі економіки ділова репутація розглядається як важливий інституційний актив, що підлягає оцінюванню та безпосередньо впливає на можливості ведення бізнесу на спільному ринку ЄС. Відтак формування та підтримання високого рівня ділової репутації є необхідною умовою успішної інтеграції вітчизняного бізнесу до європейського економічного простору. Особливої актуальності дослідження набуває в контексті повоєнного відновлення економіки України, успішність якого значною мірою залежатиме від рівня довіри до національного бізнесу з боку міжнародних інвесторів, фінансових інституцій та ділових партнерів. Масштабна реконструкція країни потребуватиме значних обсягів внутрішніх і зовнішніх інвестицій, активної участі

українських підприємств у міжнародних проєктах та інтеграції до глобальних виробничих і логістичних мереж. Світовий досвід післявоєнної відбудови переконливо свідчить, що країни, які змогли швидко відновити інституційну довіру та репутаційний капітал національного бізнесу, демонстрували вищі темпи економічного зростання та ефективніше інтегрувалися у світову економіку. Таким чином, тема дисертаційної роботи є своєчасною та значущою.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідних тем «Теорія і практика сталого розвитку: держава, бізнес, громада» (державний реєстраційний номер 0120U104957, 2020-2023 рр.), «Смарт-спеціалізація та інноваційна парадигма розвитку національної економіки: пріоритети та перспективи» (номер державної реєстрації 0121U114146, 2021-2024 рр.), «Економіка та суспільство: сталий, інноваційний, цифровий розвиток» (державний реєстраційний номер 0125U001426, 2025-2028 рр.). Особистий внесок здобувача у виконання зазначених науково-дослідних тем належним чином підтверджено відповідними довідками, наведеними в додатках до дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Належний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи забезпечено коректно сформованою теоретико-методологічною базою дослідження. Автор спирається на положення економічної теорії, концепції інституціональних трансформацій, теорії організаційного управління, корпоративного і стратегічного менеджменту, концепції сталого розвитку та цифровізації економіки, а також сучасні наукові підходи до дослідження корпоративної та ділової репутації бізнесу. У роботі використано чинні законодавчі та нормативно-правові акти України, нормативні документи Європейського Союзу, статистичні матеріали Державної служби статистики України, результати міжнародних і національних рейтингів, аналітичні матеріали консалтингових та експертних організацій, інформаційні ресурси українських і зарубіжних підприємств. Достовірність одержаних результатів забезпечується використанням широкої інформаційної бази, ґрунтовним опрацюванням вітчизняних і зарубіжних наукових джерел. Для досягнення поставленої мети автором використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу застосовано для дослідження сутності ділової репутації бізнесу, систематизації наукових підходів до її

трактування. Історико-логічний метод використано для дослідження еволюції інституційних контурів ділової репутації в ЄС. Системний та інституційний підходи стали основою дослідження взаємозв'язку між міжнародною репутацією держави, інституційним середовищем і діловою репутацією бізнесу. Методи порівняльного аналізу використано для дослідження світових тенденцій розвитку корпоративної репутації. Рейтинговий та інтегральний підходи дозволили здійснити оцінювання умов формування і розвитку ділової репутації українського бізнесу. Методи статистичного та економічного аналізу застосовано для дослідження динаміки репутаційних індикаторів України, тенденцій розвитку корпоративної репутації провідних компаній світу й українського бізнесу. Структурно-логічний метод покладено в основу формування системи стратегічних пріоритетів розвитку ділової репутації українського бізнесу, розроблення механізму її розвитку в умовах повоєнного відновлення економіки та обґрунтування напрямів підвищення її рівня в контексті європейської інтеграції. Графічний метод використано для наочного представлення результатів дослідження, а метод узагальнення – для формулювання висновків та обґрунтування положень наукової новизни дисертаційної роботи.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що здобувачем повною мірою реалізовано поставлену мету дослідження та успішно вирішено комплекс наукових завдань, спрямованих на обґрунтування теоретико-методичних засад розвитку ділової репутації бізнесу як складової європейської інтеграції України. Отримані результати характеризуються науковою новизною, теоретичною цінністю та практичною спрямованістю.

Серед результатів дослідження, які становлять найбільший науковий інтерес, доцільно виокремити такі положення.

Насамперед заслуговує на увагу удосконалення теоретичних засад дослідження ділової репутації бізнесу шляхом обґрунтування міждисциплінарної архітектоніки теорії репутації, яка інтегрує положення ресурсного, інституційного, комунікаційного, маркетингового, управлінського, облікового та фінансово-економічного підходів, а також положення теорії сигналів, теорії стейкхолдерів, концепції сталого розвитку та цифровізації (с. 28-41). Це дало змогу систематизувати ключові складові й чинники формування ділової репутації бізнесу та розширити теоретичне підґрунтя для розроблення відповідних управлінських і регуляторних рішень.

До вагомих наукових результатів слід віднести розвиток концептуального підходу до визначення функціональної ролі ділової репутації бізнесу (с. 55-63), яку автор розглядає через сукупність індикаторної, сигнальної, каталізаторної, інституційної, ціннісно-гармонізаційної, комунікаційної, гарантійної та трансляційної функцій. Такий підхід дозволив обґрунтувати роль ділової репутації як важливого індикатора адаптації українського бізнесу до вимог європейського інституційного середовища та чинника європейської інтеграції України.

Практичну цінність має удосконалений методичний підхід до оцінювання ділової репутації бізнесу, який базується на поєднанні якісних, кількісних та інтегральних методів оцінювання із використанням переваг рейтингового підходу та передбачає відбір релевантних міжнародних і національних рейтингів за системою обґрунтованих критеріїв (с. 64-80). Це дозволило сформувати репрезентативну інформаційно-аналітичну базу для дослідження ділової репутації національного бізнесу.

Науковий інтерес викликає також запропонований автором механізм розвитку ділової репутації українського бізнесу в умовах повоєнного відновлення економіки (с. 168-179), який ґрунтується на поєднанні державних регуляторних інструментів і внутрішньо корпоративних управлінських рішень та охоплює систему взаємопов'язаних суб'єктів, принципів, інструментів, етапів реалізації.

Позитивно слід оцінити результати, що набули подальшого розвитку. Зокрема, удосконалено підхід до оцінювання умов формування ділової репутації бізнесу шляхом урахування впливу міжнародної репутації держави та характеристик інституційного середовища на репутацію національного бізнесу (с. 82-99). Це дозволило виявити ключові тенденції трансформації інституційного середовища України та визначити їхній вплив на розвиток ділової репутації українських підприємств.

Заслуговують на увагу результати дослідження структури складових ділової репутації українського бізнесу в умовах повномасштабної війни та європейської інтеграції (с. 101-116). На основі аналізу національних рейтингів і нефінансової звітності репутаційних лідерів автором доведено зростання значення антикризової стійкості, безперервності діяльності, підтримки критичної інфраструктури та обороноздатності держави як ключових компонентів сучасної ділової репутації.

Практичне значення має запропонована технологія діагностування достатності нормативного підґрунтя формування ділової репутації бізнесу, яка дозволяє оцінити рівень відповідності українського нормативно-правового

середовища сучасним вимогам Європейського Союзу щодо забезпечення прозорості, відповідальності, цифрової довіри та орієнтації на принципи сталого розвитку (с. 118-133).

Окремо слід відзначити систематизацію стратегічних пріоритетів розвитку ділової репутації українського бізнесу в умовах повоєнного відновлення, здійснену з урахуванням національних інтересів України, потреб розвитку бізнесу, євроінтеграційних процесів та стратегічних інтересів ЄС (с. 152-167). Запропонований підхід дозволив обґрунтувати комплекс напрямів підвищення рівня ділової репутації українського бізнесу в умовах повоєнної реконструкції економіки та поглиблення інтеграції до європейського економічного простору.

Наукове значення та практична цінність одержаних результатів дослідження

Наукова цінність дисертаційної роботи полягає у розробці концептуальних засад формування та розвитку ділової репутації бізнесу як стратегічного нематеріального активу суб'єктів господарювання та важливого чинника європейської інтеграції України.

Практична цінність отриманих у дисертації результатів полягає у тому, що основні її положення доведено до рівня методичних розробок і прикладних рекомендацій, які можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування, бізнес-структурами та громадськими організаціями під час формування політики розвитку підприємництва, реалізації євроінтеграційних реформ та забезпечення повоєнного відновлення економіки України. Найбільш вагомими результатами дисертації в практичному аспекті є: методичний підхід до оцінювання ділової репутації бізнесу (с. 69-80); методичний підхід до оцінювання умов формування ділової репутації (с. 82-96); механізм розвитку (168-179) та стратегічні пріоритети розвитку ділової репутації українського бізнесу (с. 152-167).

Вагомість наукових положень і практичних рекомендацій, сформульованих за результатами дослідження, підтверджується довідками про їх впровадження в практичну діяльність Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації (довідка № 9305/02/11-01-31 від 07.04.2026), Департаменту «Центр надання адміністративних послуг» Черкаської міської ради (довідка № б/н від 07.04.2026), Черкаської філії ТОВ «Газорозподільні мережі України» (довідка № ЧкФ/100/13.01-Вих-2374-26 від 09.04.2026), ТОВ «Черкаський завод з утилізації та переробки шин «КРИХТА» (довідка № 10-05/601 від 04.03.2026). Результативність і значущість розроблених теоретико-

методичних і прикладних положень дисертації підтверджуються їх використанням в освітньому процесі Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України (довідка № 509/03-12/12.01 від 10.04.2026).

Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційної роботи знайшли належне відображення у наукових публікаціях здобувача. За темою дисертації опубліковано 15 наукових праць, серед яких 5 статей у фахових наукових виданнях України категорії «Б» та 10 тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Загальний обсяг опублікованих праць становить 6,8 друк. арк., з яких 6,25 друк. арк. належать особисто автору. Основні результати дослідження пройшли достатню апробацію на наукових заходах різного рівня, що сприяло їх фаховому обговоренню та підтвердженню наукової значущості. Аналіз змісту публікацій свідчить про те, що вони відображають ключові положення дисертаційної роботи, розкривають зміст отриманих наукових результатів, їх новизну, теоретичне та практичне значення. Обсяг і характер публікацій дають підстави стверджувати, що результати дослідження достатньо повно висвітлені у наукових працях автора.

Дотримання норм академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача, у яких відображено основні результати дослідження, дає підстави констатувати дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація оформлена відповідно до встановлених вимог, містить належні посилання на використані джерела та результати наукових досліджень інших авторів. Характер викладення матеріалу, рівень опрацювання джерельної бази та зміст отриманих результатів свідчать про самостійність виконаного дослідження, коректність використання наукових джерел і належний рівень академічної культури здобувача.

Дискусійні питання та зауваження до дисертаційної роботи

Дисертаційна робота справляє позитивне враження завдяки комплексному підходу до розв'язання поставлених наукових завдань, належному рівню теоретичного обґрунтування отриманих результатів та їх

практичній спрямованості. Разом з тим окремі положення роботи мають дискусійний характер і можуть слугувати підґрунтям для подальшого наукового обговорення.

1. Представлена у підрозділі 1.2 дисертації авторська періодизація еволюції інституційних контурів ділової репутації бізнесу в Європейському Союзі (рис. 1.6, с. 56) заслуговує на позитивну оцінку, оскільки дозволяє впорядкувати процеси трансформації нормативно-інституційного середовища та простежити зміну ролі ділової репутації в економічних відносинах на європейському просторі. Разом з тим дискусійним залишається питання визначення часових меж окремих етапів, оскільки частина нормативно-правових актів, які автор використовує як маркери переходу між ними, характеризується тривалим періодом підготовки, прийняття та практичного впровадження. У зв'язку з цим окремі інституційні зміни могли формуватися поступово та одночасно впливати на кілька етапів розвитку репутаційного середовища. Більш детальне обґрунтування вибору часових меж етапів дозволило б посилити переконливість запропонованої періодизації.

2. В підрозділах 2.1, 2.2 та 3.1 роботи автором здійснено ґрунтовний аналіз чинників, що впливають на формування та розвиток ділової репутації бізнесу. Безперечною перевагою роботи є комплексний підхід до їх систематизації та врахування впливу євроінтеграційних процесів, воєнних викликів і трансформації нормативно-правового середовища на розвиток ділової репутації бізнесу в Україні та ЄС. Проте у дослідженні переважає якісний підхід до оцінювання зазначених чинників. У зв'язку з цим доцільним видається проведення їх кількісного ранжування за ступенем впливу на формування репутаційного капіталу підприємств. Такий підхід дозволив би не лише визначити відносну вагомість окремих чинників, а й виокремити серед них ключові драйвери розвитку ділової репутації в сучасних умовах. Крім того, результати такого ранжування могли б стати основою для визначення пріоритетності управлінських заходів як на рівні окремих підприємств, так і в системі державної політики підтримки бізнесу. Більш глибока кількісна інтерпретація впливу окремих чинників сприяла б підвищенню прикладної значущості дослідження.

3. У підрозділі 2.3 дисертації автором проведено діагностування достатності нормативного підґрунтя для формування та підвищення рівня ділової репутації українського бізнесу в контексті європейської інтеграції України (табл. 2.8, с. 133). Отримані результати є змістовними та дозволяють виявити ключові проблеми гармонізації національного нормативно-правового середовища з вимогами Європейського Союзу. Водночас у роботі недостатньо

детально розкрито засади формування оціночних характеристик «частково достатнє» та «майже достатнє», а також критерії віднесення окремих складових нормативного середовища до відповідних рівнів оцінювання. На нашу думку, більш детальне обґрунтування системи критеріїв дозволило б підвищити рівень відтворюваності результатів дослідження та посилити аргументованість зроблених висновків.

4. У підрозділі 3.2 дисертації автором здійснено ґрунтовне узагальнення міжнародного досвіду повоєнного відновлення та економічної модернізації, на основі якого сформульовано «уроки» для України (табл. 3.9, с. 180-181). Безперечною перевагою роботи є широке охоплення зарубіжних практик, виявлення спільних закономірностей успішної післявоєнної трансформації економік та обґрунтування напрямів розвитку українського бізнесу в умовах післявоєнної реконструкції. Разом з тим робота виграє б від більш детального розкриття інституційних та економічних передумов використання окремих зарубіжних практик в Україні.

5. У підрозділі 3.3 дисертації розроблено механізм розвитку ділової репутації бізнесу (рис. 3.8, с. 170), який охоплює як інструменти державного регулювання, так і заходи на рівні корпоративного управління. Важливим складником запропонованого механізму є система стратегій розвитку ділової репутації на рівні суб'єктів господарювання (рис. 3.9, с. 177). На наш погляд, додаткового обґрунтування потребують питання практичної реалізації запропонованих стратегій з урахуванням масштабів діяльності підприємств, особливостей їх організаційної структури, галузевої належності та ресурсного забезпечення. У роботі недостатньо уваги приділено особливостям впровадження запропонованих стратегічних рішень підприємствами різного масштабу та організаційно-правових форм. Зокрема, дискусійним залишається питання адаптації окремих інструментів і заходів до умов функціонування малого та середнього бізнесу, який має суттєво менші фінансові, кадрові та організаційні можливості порівняно з великими компаніями. Крім того, окремі запропоновані заходи можуть потребувати різного рівня ресурсного забезпечення та інституційної підтримки залежно від специфіки діяльності підприємств. У зв'язку з цим більш детальна конкретизація механізмів, інструментів та організаційних умов реалізації запропонованих стратегій для різних категорій суб'єктів господарювання сприяла б посиленню прикладної цінності одержаних результатів та розширенню можливостей їх практичного використання.

Перераховані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи В.С. Канюки.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність чинним вимогам

Проведене дослідження на тему «Ділова репутація бізнесу як складова європейської інтеграції України» є самостійною завершеною науковою працею, у якій вирішено актуальне науково-прикладне завдання, пов'язане з розвитком теоретико-методичних засад формування та підвищення рівня ділової репутації українського бізнесу в умовах європейської інтеграції та повоєнного відновлення економіки. Отримані автором результати характеризуються науковою новизною, теоретичною обґрунтованістю та практичною спрямованістю, а сформульовані висновки й рекомендації становлять науковий і прикладний інтерес для подальшого розвитку досліджень у сфері репутаційного менеджменту, інституціональної економіки та євроінтеграційних процесів.

Результати дисертаційної роботи знайшли належне відображення у наукових публікаціях здобувача та пройшли апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Аналіз опублікованих праць свідчить про достатню повноту висвітлення основних положень дисертації, її наукової новизни, теоретичних узагальнень та практичних результатів.

Застосований автором методологічний інструментарій, використання широкої інформаційно-аналітичної бази, а також комплексне поєднання загальнонаукових і спеціальних методів дослідження забезпечили належний рівень достовірності та обґрунтованості одержаних результатів. Дисертація відзначається логічністю побудови, послідовністю викладення матеріалу, належним рівнем аргументації та якісним ілюстративним супроводом. Практична значущість результатів дослідження підтверджується їх впровадженням у діяльність відповідних установ та організацій, що засвідчено наданими довідками про впровадження. Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави констатувати дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності та належного рівня академічної культури.

Високий рівень теоретичного опрацювання проблематики, комплексний характер дослідження, достовірність отриманих результатів, аргументованість висновків і рекомендацій, а також наукова новизна та практична значущість одержаних результатів дають підстави для висновку, що дисертаційна робота «Ділова репутація бізнесу як складова європейської інтеграції України» за своїм змістом, науковим рівнем та оформленням відповідає вимогам пп. 6-8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення

разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. та основним положенням «Вимог до оформлення дисертації» (затверджених наказом Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 р.), а її автор, Володимир Сергійович Канюка, за результатами публічного захисту основних наукових положень дисертаційної роботи заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
професор,
в.о. завідувача кафедри маркетингу та логістики
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара
Міністерства освіти і науки України

Ольга ЗІНЧЕНКО

Підпис доктора економічних наук, професора Зінченко Ольги Анатоліївни засвідчую.

Вчений секретар
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Т.В. Ходанен